

Suomi on osannut ottaa kiinni virtauksista

Karl-Erik Michelsen
Professori
Lappeenrannan teknillinen yliopisto

Tilastot eivät valehtele. Suomi on kehittynyt reilussa sadassa vuodessa moderniksi länsimaiseksi yhteiskunnaksi, jossa on teknologisesti kilpailukykyistä teollisuutta, hyvä infrastruktuuri ja korkea palvelutaso. Suomi on myös pysynyt vuosi vuoden jälkeen maailman kilpailukykyisimpien kansakuntien joukossa.

Se kertoo hyvästä hallinnosta, luottamuksesta ja panostuksista koulutukseen ja tietoon. Suomen väestö on kaksinkertaistunut sadassa vuodessa, mutta kansantulo on samana aikana moninkertaistunut. Suomesta on siten tullut vauras maa.

Tutkijat ovat selittäneet Suomen menestystarinaa koulutuksella, korkealla työmoraalilla, korruptoimattomalla hallinnolla sekä valtioviisaudella. Suomi ei ole tunkeutunut kehityksen eturintamaan, vaan seurannut kehitystrendejä ja tehnyt kokemusten perusteella oikeat valinnat. Ajoitus on ollut vaikeaa, mutta hämmästyttävän usein Suomi on ollut oikeaan aikaan oikeassa paikassa. Pienuutta on pidetty heikkoutena, mutta Suomi on osannut hyödyntää ja mobilisoida resurssit yhteisen hyvän tavoitteluun. Näillä eväillä Suomi on pärjännyt hämmästyttävän hyvin kovassa kansainvälisessä kilpailussa.

Mutta Suomen menestystarinaa ei pitäisi tulkita vain Suomesta käsin. Suomi, kuten myös muut maat ovat olleet ja ovat edelleen riippuvaisia globaaleista virtauksista, jotka kuljettavat tietoa, asiantuntijoita, teknologiaa, tuotteita, energiaa ja raaka-aineita. Näihin virtauksiin voi tarttua tai ne voidaan sivuuttaa. Päätös sisältää aina riskejä ja uhkia, mutta myös mahdollisuuksia. Valinnat ovat poliittisia ja sidoksissa aikaan, paikkaan ja ajan henkeen.

Suomen menestystarina kertoo siitä, että Suomi on päässyt mukaan globaaleihin virtauksiin ja niitä on osattu hyödyntää edullisella tavalla. Toisaalta Suomi on myös tuottanut lisäarvoa globaaleihin virtauksiin ja sitä kautta rikastuttanut taloutta ja kulttuuria.

Globaaleja virtauksia ohjaavat geopolitiikan ja geoekonomian kovat lainalaisuudet. Suomen kohtalona on sijainti Venäjän, Ruotsin ja Saksan voimakentässä. Yhdistävänä tekijänä on Itämeri, jonka kautta ovat kulkeneet tavara- ja raaka-ainevirrat, mutta myös sotalaivastot, ideologiat ja aatteet.

Suomen menestystarina alkoi autonomian aikana, jolloin rakennettiin yhteydet sekä itään että länteen. Paperi- ja elintarviketeollisuus integroituivat Saimaan kanavan ja rautatien avulla Pietarin ja Venäjän markkinoille. Sahatavaraa puolestaan myytiin Euroopan markkinoille. Itämeren reitti pidettiin auki jäänmurtajilla ja suuriruhtinaskunnan luonnonvarat ja niiden jalostaminen yhdistettiin rannikon satamakaupunkeihin modernilla infrastruktuurilla. Liittyminen idän ja lännen markkinoihin tuotti Suomeen tietoa, teknologiaa, asiantuntijoita ja vientituloja. Suomesta kasvio läntinen oikeusvaltio, jota hallitsi bysanttilainen byrokraatia.

Ensimmäinen maailmansota ja sitä seurannut nationalismin aalto hyydyttivät globaalit virtaukset. Euroopan kartta muuttui mosaiikiksi, kun vanhat imperiumit murenivat ja niiden tilalle tulivat pienet kansallisvaltiot. Rajat, tullit ja kansalliset valuutat vaikeuttivat yhteydenpitoa, joka toteutui nyt lähinnä kahdenvälisillä sopimuksilla.

Suomi itsenäistyi sodan seurauksena, mutta samalla itäinen suunta sulkeutui, kun Venäjä muuttui Neuvostoliitoksi. Euroopan markkinoita hallitsi Saksa, joka kasvoi sekasortoisen 20-luvun jälkeen fasistien johtamaksi kolmanneksi valtakunnaksi. Hitlerin suunnitelmassa Eurooppa yhdistyi yhden aatteen ja yhden kansakunnan alaisuudessa Uudeksi Euroopaksi, joka olisi ollut valtava markkina-alue ja tasapäinen kilpailija Yhdysvaltojen kanssa. Neuvostoliitto olisi poistettu kuvioista ja itäiset alueet liitetty Uuteen Eurooppaan. Samassa suunnitelmassa Suomelle varattiin paikka metsistä ja kaivoksista saatavien luonnonvarojen toimittajana.

Hitlerin suunnitelmat sortuivat omaan mahdottomuuteen. Kansallisvaltioiden pirstoma Eurooppa ei yhdistynyt väkivalloin, vaan seurauksena oli suunnaton aineellinen ja inhimillinen tuho. Globaalit virtaukset katkesivat, mutta niitä ryhdyttiin avaamaan uudelleen heti sodan jälkeen. Apua saatiin Yhdysvalloista, joka sijoitti läntisen Euroopan taloudelliseen ja poliittiseen integraatioon ja jälleenrakennukseen miljardeja dollareita. Virtaukset katkesivat kuitenkin Rautaesirippuun, joka jakoi Euroopan ja lopulta koko maailman kahteen ideologisesti vihamieliseen leiriin.

Suomi toipui sodasta rakentamalla uusia yhteyksiä itään ja länteen. Neuvostoliiton markkinat avattiin sotakorvauksilla, joiden jälkeen bilateraalista idänkauppaa jatkettiin pitkällä runkosopimuksilla. Lännessä Suomi kiinnittyi kiihtyvään globaaliin virtaan varovasti ja poliittista erikoisasemaa suojellen. Idän ja lännen virtaukset toivat nopeasti uutta vaurautta, jolla Suomesta rakennettiin pohjoismainen hyvinvointivaltio ja moderni länsimainen demokratia.

Globaalit virtaukset veivät lopulta mennessään kylmän sodan rintamalinjat ja esteet. Informaatiovallankumous avasi vuosikymmenien aikana patoutuneet poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset paineet. Uuden vuosituhannen aattona globaali maailmankylä alkoi hahmottua konkreettisena ja virtuaalisena todellisuutena.

Suomi kulki globaalin vallankumouksen aallonharjalla vuoteen 2008 saakka, jolloin globaalit virtaukset törmäsivät finanssimaailman rakenteellisiin heikkouksiin. Kun rahavirrat pysähtyivät, samalla pysähtyivät myös muut virtaukset. Avoimuus teki tilaa epäluuloille ja epäluottamukselle. Kymmenen vuotta myöhemmin virtaukset ovat lähteneet hitaasti liikkeelle, mutta pääsevätkö ne muurien ja raja-aitojen läpi?

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).